

Mc. 10:35-45, Jes. 53:10-11. 29ste zondag door het jaar
Peter van Dael SJ

NIET GEKOMEN OM GEDIEND TE WORDEN, MAAR OM TE DIENEN

Vrijheid en dienstbaarheid

De tijd van meesters en knechten is voorbij. Horigen horen thuis in de Middeleeuwen. De slavernij is anderhalf eeuw geleden afgeschaft. De mens heeft zich geëmancipeerd tot vrije mens, heer en meester over zichzelf. Iemand dienen of bedienen kan worden ervaren als in strijd met de menselijke waardigheid.

Maar bepaalde vormen van dienstbaarheid zijn gebleven. Een daarvan is de ouderlijke zorg voor het kind. Vaders en moeders sloven zich uit voor hun kinderen. Wanneer ze hun kinderen wassen, aankleden, eten aangeven, verrichten ze een soort slavendienst. Maar er zullen niet veel ouders zijn die zich als slaven beschouwen: het gaat om iets van henzelf, zij zijn gelukkig dat zij warmte en voedsel kunnen geven aan pril leven, dat nog machteloos is en helemaal afhankelijk van hun zorg. Een andere vorm van dienst is het openbare dienstbetoon. Denk aan militaire dienst, dienst in de betekenis van overheidsinstelling, of aan het woord diender. Openbaar dienstbetoon heeft iets eervols. 'Minister' betekent letterlijk 'dienaar', maar het ministerschap is een excellente functie.

Ambitie en woede bij de apostelen

Wat zegt het evangelie over dienst? Twee apostelen, de beide broers Jakobus en Johannes, komen bij Jezus met een verzoek. Zij hoorden bij de eersten die zich bij Jezus hadden aangesloten (Mt. 4:21, Mc. 1:19, Lc. 5:10). Dan verdienen zij ook een voorkeursbehandeling, vinden zij. Ze vragen Jezus: *Wanneer U heerst in uw glorie, laat een van ons dan rechts van U zitten en de ander links*. Jezus is samen met zijn volgelingen op weg naar Jeruzalem, de hoofdstad. Jakobus en Johannes hebben het vermoeden dat er nu iets groots staat te gebeuren: misschien zal Jezus straks in Jeruzalem de gunst van de massa weten te winnen

en zal hij daar als de populaire, sterke man een godsdienstige en politieke omwenteling teweegbrengen. Jakobus en Johannes willen zich in ieder geval van een belangrijke positie verzekeren. Zoiets als een ministerszetel. Of, wanneer we uitgaan van het beeld van de messiaanse maaltijd, de ereplaatsen aan weerszijden van degene die aan het hoofd van de tafel zit. Het verzoek van Jakobus en Johannes is ambitieus, op het brutale af.

Welke zijn de gevolgen van hun handelwijze? De tien andere apostelen, die niet zo'n grote mond hebben, of die niet zo goed durven, worden woedend, hoewel ze zelf eigenlijk niets anders verlangden. We herkennen de situatie: ambitie en ellebogenwerk bij de een, afgunst bij de ander. We kunnen hier denken aan de zuren en basen uit de scheikunde. Ook bij mensen - en de apostelen - komen zuren en basen voor. De basen willen de baas zijn, ze hebben er misschien ook de capaciteiten voor. De zuren hebben die capaciteiten misschien niet, maar ze willen niet dat anderen de baas over hen spelen.

Het antwoord van Jezus: dienstbaarheid

Welke is de reactie van Jezus? Het is alsof zijn woorden uit een heel andere wereld komen. Hij ontmaskert de arrogantie van de macht: *Jullie weten dat de volken onderdrukt worden door hun eigen heersers en dat hun leiders hun macht misbruiken.* Het streven naar een dergelijke macht brengt verdeeldheid: tweedracht tussen de ambitieuze Jakobus en Johannes aan de ene kant en de tien anderen die kwaad werden aan de andere kant, verdeeldheid tussen onderdrukkers en onderdrukten, verdeeldheid tussen de sterken en de zwakken, tussen de rijken en de armen.

Jezus contrasteert deze gang van zaken met de principes die heersen in het rijk van God: *Zo mag het bij jullie niet gaan. Wie van jullie de belangrijkste wil zijn, moet dienaar van de anderen zijn, en wie van jullie de eerste wil zijn, moet slaaf van de anderen zijn, want ook de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen.* Misschien heeft Jezus hier het beeld van de messiaanse maaltijd voor ogen. In dat geval zit hij niet aan het hoofd van de tafel, maar is hij tafeldienaar, wil hij het zijn gasten naar de zin maken.

In het rijk van God wordt je belangrijkheid niet afgemeten naar de rijkdom en de macht die je bezit, maar naar je dienstbaarheid. Dienen moet dan niet worden verstaan als onderhorigheid, maar als een geven aan de ander wat hij of zij nodig heeft. In die zin dienen ouders hun kinderen, de leermeester zijn leerlingen, de leidinggevenden hen die aan hun leiding zijn toevertrouwd. Hij

die de macht heeft en deze uitoefent in respect voor de ander, probeert hem niet te dwingen, wordt niet ongeduldig, maar nodigt hem uit, vol geduld, en is er op uit de ander zichzelf te laten te zijn.

Mensen die zeker gediend moeten worden zijn de hongerigen, de dorstigen, de vreemdelingen, de naakten, de zieken en de gevangenen. Zij worden met name genoemd wanneer Christus optreedt al rechter bij het laatste oordeel (Mt. 25:35-36): *Kom, de nieuwe wereld is voor jullie... Want toen ik honger had, gaven jullie mij te eten. Toen ik dorst had, gaven jullie mij te drinken...* (Mt 25:34-35, *Bijbel in Gewone Taal*) .

Ieder streeft, terecht, naar onafhankelijkheid en vrijheid, maar luisteren we naar Paulus hoe deze vrijheid te gebruiken: *u bent geroepen om vrij te zijn. Misbruik die vrijheid niet om uw eigen begeerten vrij spel te geven, maar dien elkaar in liefde* (Gal. 5:13). Vrijheid om elkaar te dienen. Jezus roept op tot een omkering van prioriteiten. Niet de eerste willen zijn, maar dienstbaar willen zijn.

Het evangelie van vandaag is troostvol voor dienstbare mensen, ook wanneer zij niet met openlijke waardering worden beloond. Alle dienstbetoon is vruchtbaar. Alle dienstbetoon is geborgen in het goddelijke geheugen. Belijden wij dit wanneer wij in de eucharistie Jezus gedenken die in dienstbaarheid ging tot het uiterste.